

Атаманюк Зоя Миколаївна (Одеса) – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського.

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА СВОБОДИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Серед фундаментальних проблем в сучасного соціогуманітарного знання розглядається питання про культурні зміни та чинники, що їх викликають. Різкі зміни, що відбуваються в суспільстві, необхідність управління цими складними процесами (не тільки власне культурними, а й політичними, економічними, техніко-технологічними та ін.). Їх прогнозування і проектування вивела проблему трансформації і динаміки суспільства на новий рівень актуалізації її осмислення. Культури зароджуються, поширюються, руйнуються, з ними відбувається безліч всіляких метаморфоз, саме тому ми вважаємо важливим вивчення в цьому контексті динаміки свободи для розуміння змін, що постійно відбуваються в суспільстві. Термін «динаміка» (від грец. δύναμις - сила) в науковий обіг був введений Лейбніцем і служив найменуванням вчення про рух об'єктів під дією сил. Але незважаючи на те, що дане поняття використовувалося перш за все в точних науках - в механіці і математиці, німецький вчений визначав суть динаміки значно ширше. Він був переконаний, що при створенні природи Бог наділив її внутрішньою здатністю до дії, до активності - силою. Лейбніц підкреслював, що ні математика, а саме метафізика повинна розкрити істотні вимірювання природного буття, бо не протяг, а сила є головне сутнісне визначення природи. Динаміка як наука вивчає взаємодію сил і їх спрямованість, спираючись в методі пізнання на математику, але специфіка сили як основи буття може бути розкрита тільки метафізикою і філософією [1], тобто вже Лейбніц відносить осягнення процесів динаміки світу в цілому до області гуманітарного знання.

Свобода ж є чи не найбільшим здобутком з людських цінностей і надбань; за неї впродовж тисячоліть точилася запекла боротьба. Під прапором свободи люди звершували подвиги і йшли на смерть. Слово «свобода» має надзвичайно велику кількість значень. Деякі називають свободою легку можливість скинути того, хто має тиранічну владу; інші — право обирати того, кому вони повинні підкорятися; треті — право носити зброю і чинити насильство; четверті вбачають її у привілеї підкорятись особі своєї національності тощо. Тож, як зазначає І. Шаповалова, на перший погляд про свободу, складається враження як своєрідний шматок глини, одержавши який можна мати будь-яку фігуру, образ відповідно до сучасних велінь душі чи уявлень. Насправді ж свобода виникає й утверджується у світі в дещо незримому, але чітко означеному образі права: у формі правопорядку, передусім відповідальності, дозволів та заборон, правопорушень [3, с. 252]. сучасних умовах проблема свободи постає все глобальніше. Разом з тим, не всі проблеми свободи особистості вирішені в Україні і в усьому світі, оскільки це одне з найважчих завдань. Свобода не є всюдозволеність, вона нерозривно пов'язана з відповідальністю, оскільки особистість несе відповідальність перед суспільством за законом, прийнятим суспільством.

В сучасній Україні ідеї свободи гостро актуалізуються у зв'язку з переходом суспільства від тоталітарного до демократичного, вільного, відкритого суспільства. Проблема входження суверенної України в співдружність високо розвинутих демократичних суспільств – це значною мірою проблема осягнення людьми феномена свободи, причому осягнення на різних рівнях, в тому числі і на рівні здійснення державної стратегії реформування суспільства. Загалом у сучасній Україні, з огляду на внутрішні й геополітичні обставини, спостерігається тенденція гармонізації функціонування інститутів демократії, які забезпечують права і свободи людини і громадянина та різних соціальних верств, обмежують адміністративно-вольове

втручання влади у різні сфери приватного і суспільного життя людини.

Таким чином, свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати межі. Підготовленість людей до свободи прямо пропорційна їхній налаштованості накладати моральні ланцюги на власні апетити; і пропорційна тому, наскільки їх любов до справедливості вище їх жадібності; пропорційна тому, наскільки їх здорове й тверезе мислення вище їх марнославства й самовпевненості [2, с.33]. Філософське рішення проблеми свободи і необхідності, їх співвідношення в діяльності і поведінці особи має величезне практичне значення для оцінки усіх вчинків людей. Якщо люди не мають свободи, а діють тільки з потреби, то питання про їх відповідальність за свою поведінку втрачає сенс, а "подяка за заслугами" перетворюється або на свавілля, або на лотерею.

Список використаної літератури

1. Готфрид Вильгельм Лейбниц, Об искусстве открытия / Сочинения в 4-х томах, Том 3, М., «Мысль» 1984 г., с. 398.
2. Хайек Ф. Индивидуализм и экономический порядок. — М.: Изограф, 2000. — 256 с.; С.33
3. Шаповалова І. В. Свобода як необхідна умова людського буття / І. В. Шаповалова // Гілея : наук. вісн. Зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2012. – Спецвип. – С. 252–255.